મેવાડા બ્રહ્મનાદના ગ્રાહકોને
બીજા વર્ષની ભેટ.

“अनन्यभक्ति”

રચનાર.

પુજ્યપાદ મહાત્મા શ્રીમન્નાથશર્મા.

॥ ॐ ॥

॥ अनन्यभक्ति ने अनन्यभक्तनां लक्षणो * ॥

× નીચેનો અનન્યભક્તિને લગતો આનંદમય પ્રસંગ વાંચી તમારા ભક્તિનિષ્ઠ અંતઃકરણની પ્રસન્નતામાં વધારો થશે એવું વૃત્તિને ભાન થવાથી તે મંગળમય પ્રસંગ તમારા ઉપર લખવા વૃત્તિ વેગ પામી છેઃ—

દુષ્ટોના દલનવડે ભૂમિનો ભાર ઉતારવા, સજ્જનોને તેમના અસાધારણ શુભકર્મ ને શુભચિંતનનું શ્રેષ્ઠ ફળ આપવા, તથા સદ્ધર્મનું સ્થાપન કરવા પોતાની યોગમાયાવડે આવિર્ભાવ પામેલા શ્રીકૃષ્ણ (સદાનંદરૂપ પરમાત્મા) જ્યારે શ્રીદ્વારિકામાં વિરાજતા હતા ત્યારે કોઇ વર્ષની શરદપૂનમની મધ્યરાત્રિએ તેઓશ્રી પોતાનાં પ્રિય પત્ની વિનોદસુંદરીને (સુખરૂપ ગુણવાળી સાત્ત્વિકી વૃત્તિને) મંદિરે જવા કૃપા કરીને નીકળ્યા હતા. તે વેળા આકાશ જ્ઞાનીના વા અનન્યભક્તના હૃદયજેવું સુનિર્મળ હતું, અનન્યભક્તના નિર્મળ હૃદયમાં માયાપતિ શ્રીપરમાત્મા શોભતા હોય તેમ સ્વચ્છ આકાશના મધ્યભાગમાં રજનિકાંત શશી શોભતો હતો, જ્ઞાનીનું વા અનન્યભક્તનું હૃદય વિક્ષેપને અભાવે જેમ શાંત હોય છે, તેમ મનુષ્યોના વાગ્વ્યાપારાદિને અભાવે રાત્રિ શાંત પ્રતીત થતી હતી,

* શ્રીસદુપદેશદિવાકર તૃતીય કિરણમાંથી પત્ર ૧૧૮.

બીજી આવૃત્તિ. પ્રત ૧૦૦.

× બ્રહ્મનાદના ગ્રાહકોને બીજા વર્ષની ભેટ માટે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

મણિલાલ મગનલાલ ત્રિવેદી.

અમદાવાદ.

ને જ્ઞાનીના વા અનન્યભકતના હૃદયમાં જેમ આનંદ પ્રસરી રહે છે, તેમ પૃથ્વીપર રમણીય ચાંદની પ્રસરી રહી હતી. જેમને પોતાના ભકતો પોતાના પ્રાણસમાન પ્રિય છે એવા ભકતવત્સલ ને કરુણાનિધાન પ્રભુશ્રીના સુખદ આગમનના શુભ સમાચાર કોઈ પરિચારિકાદ્વારા જાણી, તે આહ્લાદક સમાચારની વધામણી આપનારી તે પરિચારિકાને મૂલ્યવાન્ વસ્ત્રાભૂષણ પારિતોષિકરૂપે આપી, જેમનાં નેત્રો પ્રેમાશ્રુથી ભરાયેલાં છે, તથા પરમ હર્ષવડે જેમનાં રોમો ઊભાં થયાં છે એવાં તે ચતુર રાણી બહુ આદરપૂર્વક પોતાના કરકમળમાં રત્નજડિત સુવર્ણના થાળમાં ઉત્તમ મુકતાફળો ભરી પોતાના હૃદયેશ્વરને માન આપવા તે જગન્નિયામકની સામાં આવ્યાં. પ્રેમને વશ વર્તનારા પ્રભુશ્રીની સમીપ જઇ તેઓશ્રીને મુકતાફળોથી બહુ ભાવપૂર્વક વધાવી પોતાના મંદિરમાં ઉત્તમ સિંહાસનપર પધરાવ્યા. પછી તેઓશ્રીનું પ્રીતિ ને આદરસહિત વિધિવત્ પૂજન તથા સ્તુતિ કરી પરિચારિકાઓને જવાની અનુમતિ આપી. ભકતજનોના હૃદયના અજ્ઞાન તથા દુ:ખનો અત્યંત નાશ કરવો એજ જેનું મુખ્ય કર્મ છે એવાં તેઓશ્રીનાં ચરણકમળને પોતાના અંકમાં (ખોળામાં) બહુ માન તથા પ્રીતિથી સ્થાપન કરી તે ચરણકમળની પોતાને ધન્યભાગી માની તેઓ ચાતુર્યપૂર્વક પ્રેમસહિત સેવા કરવા લાગ્યાં. મંગળમૂર્તિ શ્રીપ્રભુએ શ્રીમુખે વારંવાર તેમને ચરણસેવાથી ઉપરામ થવાનું કહ્યું ત્યારે જેમ મહાલોભીનું મન માંડમાંડ ધનના વિચારથી ઉપરામ પામે તેમ તેમનું મન માંડમાંડ શ્રીજગદીશ્વરના ચરણકમળની સેવાથી ઉપરામ પામ્યું. પશ્ચાત્ બ્રહ્માંજલિ કરી (બંને હાથ જોડી) ચકોર જેમ પરમપ્રીતિપૂર્વક ચંદ્રનાં દર્શન કરે તેમ જેમનાં નેત્રરૂપ ચકોર પરમાત્માના મુખરૂપ ચંદ્રનું પરમપ્રીતિપૂર્વક દર્શન કરતાં હતાં એવાં તે પ્રભુશ્રીની સમીપમાં બેઠાં. કેટલીક ક્ષણો મૌનસ્થિતિમાં વ્યતીત

થયા પછી અનુકૂળ સમય જોઈ તેમણે મંદમંદ હાસ્યપૂર્વક વિનય-સહિત નમન કરી પોતાના પ્રાણનાથ પ્રભુશ્રીને આ પ્રમાણે કહ્યું :—

"હે પ્રાણથી અધિક પ્રિય પ્રભો ! આજ આપશ્રીની આ દીન દાસીના હૃદયમાં શ્રીમુખેથી આપશ્રીની અનન્યભક્તિનું તથા આપશ્રીના અનન્યભક્તોનાં મુખ્ય મુખ્ય લક્ષણોનું વ્યાખ્યાન સાંભળવાની ઉગ્ર ઇચ્છા પ્રકટ થઈ છે. આપ કે જે પ્રાર્થના કર્યા વિનાજ પોતાના ભક્તોનું હિત કરવામાં સર્વદા તત્પર છો તેઓની આગળ આવી પ્રાર્થના કરવી તે યોગ્ય ન ગણાય, છતાં મારાથી મારા અંતઃકરણનો વેગ રોકી નહિ શકાવાથી આ પ્રાર્થના આપશ્રીને નિવેદન કરાઈ ગઈ છે."

બોલવામાં ચતુર વિનોદસુંદરીની ઉપર પ્રમાણેની પ્રાર્થના સાંભળી જેમના શ્રીઅંગની આસપાસ ભક્તોના હૃદયના અજ્ઞાનરૂપ અંધકારને હરનાર આનંદમય દિવ્યપ્રકાશ પ્રસરી રહ્યો છે, જેઓશ્રીની આસ-પાસના વાતાવરણમાં અલૌકિક સુગંધ ને ભક્તના મનને આકર્ષણ કરનારું સામર્થ્ય ફેલાઇ રહ્યાં છે, જેમનાં નેત્રો નિરવધિ દયા ને ક્ષમાથી ભરેલાં તથા અવર્ણનીય આનંદથી પ્રફુલ્લ છે, અને જેમના અત્યંત મનોહર મુખારવિંદપર ભક્તોની વિપત્તિનું હરણ કરનાર મંદમંદ હાસ્ય છવાઇ રહ્યું છે, એવા કૃપાસાગર પ્રભુ પોતાનામાં પરમપ્રીતિ રાખનાર વિનોદસુંદરીપ્રતિ બુધજનોના મનને આનંદ ઉપજાવનારાં નીચે દર્શાવેલાં અદ્દ્ભુત વચનો બોલ્યાઃ—

"હે પ્રિયે ! મારા અનન્યભક્તદ્વારા અને સત્શાસ્ત્રદ્વારા મારું યથાર્થ માહાત્મ્ય સમજી, આ વિશ્વમાંના અન્ય સર્વ પ્રાણિપદાર્થમાં સાધારણ પ્રીતિ રાખી, મારે વિષે તે સર્વથી અધિક પ્રીતિ દીનતા ને નિષ્કપટતાપૂર્વક રાખવી, તે મારી અનન્યભક્તિ કહેવાય છે. આને પરાભક્તિ, પરમપ્રેમલક્ષણાભક્તિ અથવા ઐકાંતિકભક્તિ

પણ કહેવામાં આવે છે. શ્રવણાદિ નવધા ભક્તિ તેના સાધનરૂપ છે. મારો અનન્યભક્ત દેહભાવે પોતાને મારો ગર્ભદાસ (ગુલામ) માને છે, અને જીવભાવે મને અંશી ને પોતાને મારો અંશ માને છે. તેને સમજાય છે કે પ્રભુ સૂર્યસમાન છે, ને હું ખદ્યોતસમાન છું; પ્રભુ સાગરસમાન છે, ને હું બિંદુસમાન છું; અને પ્રભુ અસંખ્ય બ્રહ્માંડોના મહારાજા છે, ને હું તેમના દાસના દાસનો દાસ કહેવરાવવાને પણ યોગ્ય નથી.

હે પ્રસન્નવદને! મારા અનન્યભક્તને જીવતાં મારેજ તેને પરમ આશ્વાસન છે એમ સમજાય છે, મરણકાળે પણ મારા તરફથીજ તેને પરમ આશ્વાસન મળશે એવો સુદૃઢ વિશ્વાસ છે, અને મરણપછી પણ તેને મારેજ પરમ આશ્વાસન મળશે, અર્થાત્ હુંજ તેને આનંદમય અનંત જીવન આપીશ, એવી તેને પરિપૂર્ણ શ્રદ્ધા હોય છે.

હે મનોરમે! મારો અનન્યભક્ત જે વિચારવાયોગ્ય નથી તે વિષયનો વિચાર કરી મારા નિવાસસ્થાનરૂપ પોતાના હૃદયને અપવિત્ર કરતો નથી, જે બોલવાયોગ્ય નથી તે બોલી પોતાની વાણી જે મારા સ્મરણમાં ઉપયોગી છે તેને અપવિત્ર કરતો નથી, ને જે જોવાયોગ્ય નથી તે જોઈ પોતાનાં નેત્ર જે મારા દર્શનમાં ઉપયોગી છે તેને અપવિત્ર કરતો નથી.

હે વરાનને! બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા ને પવિત્રતા મને બહુ પ્રિય છે. એમ સમજી તે અનન્યભક્ત પોતાની બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા ને પવિત્રતા કરવા નિરંતર સદાગ્રહપૂર્વક પ્રયત્ન કર્યા કરે છે, મારી અધિક અધિક કૃપા પોતાના ઉપર કેવી રીતે ઊતરે તેનોજ તે સર્વદા વિચાર કર્યા કરે છે, ને પોતાના અંતઃકરણમાં મારી કૃપા મેળવવાનાં જે જે સાધનો તેને સમજાય તે તે સાધનોનું તે પરમપ્રીતિથી

સાવધાનતાપૂર્વક અનુષ્ઠાન કર્યા કરે છે. જેમ મોટો દુકાળ પડ્યો હોય તે સમયનાં રાંકાં સારું અન્ન મેળવવા બહુ આતુર રહે તેમ મારો અનન્યભક્ત મારી અલૌકિક કૃપા સંપાદન કરવા સર્વદા આતુર રહે છે.

હે ચતુરે ! જેમ પતિપરાયણા સુઘડ સ્ત્રી પોતાના રસિક ને સુઘડ પતિની કૃપા મેળવવા પોતાના ઘરને તેમાંનો કચરો દૂર કરી સર્વદા સ્વચ્છ રાખી તેને યોગ્ય પદાર્થોવડે શણગારે છે, તેમ મારો અનન્યભક્ત મારી વિશેષ કૃપા મેળવવા પોતાના અંતઃકરણ આદિના દોષો દૂર કરી પોતાના અંતઃકરણ આદિને સર્વદા સ્વચ્છ રાખે છે, તથા તેને શુભગુણોવડે નિરંતર વિભૂષિત કર્યા કરે છે.

હે સુલોચને ! મારા અનન્યભક્તના હિતમાટે મેં સાક્ષાત્ કે પરંપરાવડે જે જે આજ્ઞાઓ કરી હોય છે તે સર્વ આજ્ઞાઓનું તે રહસ્ય સમજી બહુ માનપૂર્વક સદાગ્રહ રાખી સર્વદા વિવેકપૂર્વક પરિપાલન કરે છે, પ્રમાદથી તે આજ્ઞાઓનું તે કદીપણ ઉલ્લંઘન કરતો નથી, અને પોતાના મનને ગમે તેમ તે વર્તતો નથી. ' મારાં ધન્યભાગ્ય કે પ્રભુએ મને આ આજ્ઞા કરી ' એમ માની મેં કરેલી આજ્ઞાનું તે બહુજ ઉત્સાહથી યથાવિધિ પરિપાલન કરે છે. હે પ્રિયવાદિનિ ! મારી કોઇ પણ પ્રકારની સેવા કરવાનું કામ તેને પ્રાપ્ત થયું હોય તો તે કામ પણ તે પોતાને ધન્ય માનીને બહુ ઉછરંગથી વિવેકપૂર્વક કરે છે, વેઠ કાઢવાની પેઠે નિરાદરપણે કરતો નથી. મારી કૃપાનો તે કદીપણ દુરુપયોગ કરતો નથી, પણ મારા સામર્થ્યનો વિચાર કરી, મારું ભય ધારી, મારી કૃપાનો તે સર્વદા સદુપયોગજ કરે છે. મારા અનન્યભક્તનું હૃદય મહાસાગરજેવું ગંભીર હોવાથી કોઇ પણ મનુષ્ય તેના હૃદયની અગત્યની ગુપ્ત વાત જાણી શકવા સમર્થ થતો નથી.

હે પાપરહિતબુદ્ધિવાળી ! મારા અનન્યભક્તને મારા પ્રભુપણામાં લેશ પણ સંશય કે વિપર્યય નથી—સંશયવિપર્યયરહિત સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે. જેમ વ્યવહારકુશળ મનુષ્યને રૂપીઆના રૂપીઆપણામાં, સોનામહોરના સોનામહોરપણામાં, કે હુંડીના હુંડીપણામાં લેશ પણ સંશય કે વિપર્યય નથી, તેમ મારા અનંત ઐશ્વર્યયુક્ત જગન્નિયંતાપણામાં મારા અનન્યભક્તને લેશ પણ સંશય કે વિપર્યય નથી. વળી તેને મારા કોઇ પણ ચરિત્રમાં લેશ પણ ભ્રાંતિ ઉત્પન્ન થતી નથી, કેમકે તે મને સર્વ પ્રાણીઓનો અંતરાત્મા તથા અત્યંત નિર્લેપ સમજે છે. મારા સ્વરૂપમાં તેને ક્ષણે ક્ષણે નવા નવા સૌંદર્યનું ભાન થાય છે, મારાં વચનોમાં ક્ષણે ક્ષણે તેને નવા નવા માધુર્યની પ્રતીતિ થાય છે, ને મારી પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિમાં તેને કાંઇક કાંઇક અલૌકિક ચમત્કાર ભાસ્યા કરે છે.

હે સુવિચારરસિકે ! પ્રીતિ પ્રીતિ વા ભક્તિ ભક્તિ તો ઘણા મનુષ્યો કહ્યા કરે છે, પણ પ્રીતિ વા ભક્તિની પ્રાપ્તિ તો કોઇક કરી શકે છે. જે મનુષ્ય સાંસારિક વિષયોના રાગદ્વેષથી મારું વિસ્મરણ કરે તે મનુષ્ય મારામાં પ્રીતિ રાખનારો વા મારો ભક્ત કહી શકાય નહિ. કોઈ મનુષ્યને શસ્ત્રનો ઘા લાગ્યો હોય, વા કોઇ મર્મસ્થાનમાં કાંટો વાગ્યો હોય, તે મનુષ્ય જેમ તે ઘાવાળા સ્થળને વા કાંટાવાળા સ્થળને વારંવાર સંભાર્યા કરે છે, તેમ જે મનુષ્યના હૃદયને વારંવાર આદરપૂર્વક મારું સ્મરણધ્યાન કરવાનો સ્વભાવ પડ્યો હોય છે, તે મનુષ્યજ મારામાં પ્રીતિ રાખનારો વા મારો ભક્ત કહેવાય.

હે સતિ ! શુદ્ધભાવે મનેજ પોતાનું સર્વસ્વ માનનારા મારા એકાંતિકભક્તદ્વારા તથા સત્શાસ્ત્રદ્વારા જેણે જાણવાયોગ્ય તથા પ્રાપ્ત કરવાયોગ્ય મનેજ માનેલ છે તેવા મારા અનન્યભક્તો મારા

સ્વરૂપને જાણવા તથા મને પ્રાપ્ત કરવા નિત્ય નિત્ય નવા નવા પ્રેમથી વ્યવસ્થાપૂર્વક વિવેકવાળો પ્રયત્ન લગાર પણ કંટાળ્યા વિના કર્યા કરે છે. દ્રવ્યલોભી વ્યાપારી જેમ વારંવાર પોતે કેટલી કમાણી કરી તે જોતો રહે છે, તેમ આવો મારો ભકત પણ મને પ્રભુના સ્વરૂપનું કેટલું જ્ઞાન થયું, તથા હું પ્રભુની સમીપ કેટલો આવ્યો તે વારંવાર જોતો રહે છે. જે અનંત જીવન મારા પુનરાવૃત્તિરહિત ધામમાં તેને પ્રાપ્ત કરવું છે તે અનંત જીવન પ્રાપ્ત કરવામાટે તે ભકત મારું નિરંતર ભાવપૂર્વક ચિંતન કર્યા કરે એમાં શું કહેવું ? મહાલોભી મનુષ્ય જેમ ધનનું ને મહાકામી પુરુષ જેમ રૂપવતી સ્ત્રીનું નિરંતર ચિંતન કર્યા કરે તેમ મારો ભકત નિરંતર મારું ચિંતન કર્યા કરે છે.

હે વિવેકવતિ ! જે દૂતીઓ સુખેચ્છુ મનુષ્યને મારા પુનરાવૃત્તિરહિત પરમાનંદમય ધામમાં લાવવાનું કામ કરે છે તેમાં પ્રીતિ, સુપ્રજ્ઞા (સુબુદ્ધિ) ને કર્તવ્યનિષ્ઠા એ ત્રણ દૂતીઓ મુખ્ય છે. મારા ધામમાં આવવાની ઇચ્છા રાખનાર મનુષ્યને પ્રીતિ વારંવાર કહ્યા કરે છે કે:—' હે સજ્જન ! જો તમે પ્રભુના પરમપવિત્ર ને સુખમય ધામમાં પ્રવેશ કરવાની શુભેચ્છા રાખતા હો તો તમે પ્રભુમાં સર્વથી અધિક પ્રીતિ રાખો, સંસારના કોઇ પણ પ્રાણિપદાર્થમાં પ્રભુના જેટલી પ્રીતિ નજ રાખો. જ્યાંસુધી તમે સંસારના પ્રાણિપદાર્થોના કરતાં પ્રભુમાં ન્યૂન પ્રીતિ રાખો છો ત્યાંસુધી તો પ્રભુના પવિત્ર ને પ્રકાશમય ધામનાં દ્વાર તમારે માટે ઊઘડવાનાં નથીજ, પણ જ્યાંસુધી તે પ્રાણિપદાર્થમાં તમે પ્રભુના જેટલી પ્રીતિ રાખશો ત્યાંસુધી પણ તે દ્વાર તમારી ગમે તેટલી ઇચ્છા હોય તોપણ તમારે માટે ઊઘડવાનાં નથી એ નક્કીજ જાણજો. તમે આ વિશ્વમાં પ્રિયતમ તો એક પ્રભુનેજ ગણો, પછી પ્રિય ને પ્રિયતર તમારે

જેટલાંને ગણવાં હોય તેટલાંને ભલે ગણો. તમારા પુણ્યકર્મનો ઉદય થવાથી પ્રભુએ કૃપા કરી શ્રીમુખથી તમને તમારા પરમહિતની જે જે વાતો સંભળાવી હોય તે તે વાતોનો સ્વાદ ચાખ્યા પછી જો તમારા કાનને બીજા મનુષ્યની કહેલી વાતો સાંભળવી ગમે છે તો તમે તુરતમાં અનન્યભક્ત થઈ શકવાના નથી, નિરવધિ સૌંદર્યવાળા પ્રભુશ્રીનું મનમોહન સ્વરૂપ તમારા મોટા પુણ્યનો પરિપાક થવાથી તમે નિરખ્યું હોય ને તે નિરખ્યા પછી જો તમારાં નેત્રોને અન્ય પ્રાણિ-પદાર્થનું રૂપ જોવાની લાલસા રહે છે તો તમે પણ તુરતમાં અનન્ય-ભક્ત થઇ શકવાના નથી, જો તમારા હાથ ભવદુઃખવિદારક શ્રીપ્ર-ભુનાં ચરણકમળનો સ્પર્શ કરવા ભાગ્યશાળી થયા હોય ને તે સ્પર્શ કર્યા પછી જો તમારા હાથ બીજા પ્રાણિપદાર્થનો રાગપૂર્વક સ્પર્શ કરવા ઈચ્છે છે તો તમે પણ તુરતમાં પ્રભુના અનન્યભક્ત થઇ શકવાના નથી, ને તમારું મન જો પ્રભુના ધ્યાનરૂપ પરમામૃતને ત્યજી છાશરૂપ વિષયોના ધ્યાનમાં રાગવાળું રહે છે તો તમે પણ આ જન્મમાં પ્રભુના અનન્યભક્ત થઇ શકવાના નથી. જો તમે આ જન્મમાં પરમાત્માના અનન્યભક્ત થવા ઇચ્છતા હો તો મીન જેવો જળમાં પ્રેમ રાખે છે, મૃગ જેવો નાદમાં પ્રેમ રાખે છે, ચકોર જેવો ચંદ્રમાં પ્રેમ રાખે છે, મોર જેવો મેઘગર્જનામાં પ્રેમ રાખે છે, ચાતક જેવો પર્જન્યમાં પ્રેમ રાખે છે, પતંગ જેવો દીપ-કમાં પ્રેમ રાખે છે, કમળ જેવો સૂર્યમાં પ્રેમ રાખે છે, પદ્મિની જેવો ચંદ્રમાં પ્રેમ રાખે છે, ને ભ્રમર જેવો કમળમાં પ્રેમ રાખે છે, તેવો પ્રેમ તમે ભક્તોના પ્રાણપ્રિય પ્રભુમાં રાખતાં શીખો. પ્રેમ કરવાનું શીખવ્યાથી આવડતું નથી, એમાં તો તમારા હૃદયની યોગ્યતા ને રસિકતાજ જોઇએ. જેમ દ્રવ્યનું માહાત્મ્ય જાણનાર મનુષ્ય પોતાના સર્વ દ્રવ્યનો ત્યાગ કરવાથી જો ચિંતામણિ પ્રાપ્ત થતો

હોય તો તેને પ્રાપ્ત કરવા પ્રસન્નતાપૂર્વક તે પોતાના સર્વ દ્રવ્યનો ત્યાગ કરે છે, અને જેમ દેવશરીરથી પ્રાપ્ત થતાં સુખોનું માહાત્મ્ય જાણનાર મનુષ્ય જો પોતાના મનુષ્યશરીરના ત્યાગથી દેવશરીરની પ્રાપ્તિ થવાનો સંભવ જાણે તો તે પ્રસન્નતાપૂર્વક પોતાના મનુષ્યશરીરનો ત્યાગ કરે છે, તેમ જે મનુષ્ય પરમાત્માનો અગાધ મહિમા જાણે છે તે મનુષ્યજ વિશ્વમાંના સર્વ પ્રાણિપદાર્થપરથી પ્રેમ ઉતારી પ્રભુમાં પરમપ્રેમ કરી શકે છે, અન્ય તેવી વાતો કરી શકે છે, પણ તેવો પ્રેમ કરી શકતા નથી. જો તમે થોડા પણ પ્રમાદ કરી મારાથી લગાર પણ દૂર થશો તો તુરત તમને પરમાત્માની ક્રૂર માયા વ્યાપશે, તમારા હૃદયમાં આસુરાવેશ થયેલો અનુભવાશે,–હૃદય દુષ્ટ મનોવિકારોવડે મલિન થઇ ગયેલું જણાશે, ને ઉંડાણમાં થતી કોઇ પ્રકારની વિચિત્ર વ્યાકુલતાથી તમારું હૃદય ભારે થઈ મુંઝાવા લાગશે. એક પ્રભુભણીજ તમારી મનોવૃત્તિ રાખો. સંશય, ઈર્ષ્યા કે કુતૂહલથી પણ બીજા મનુષ્યાદિના વિચારમાં તેને નજ જવા દેશો, નહિ તો તમારી અનન્યભક્તિનો પરિપાક નહિ થતાં તમે જે કાંઇ ભક્તિ સંપાદન કરી હશે તે પણ ખોઇ બેસવાનો સમય આવશે. મારે તમને તમારી અનન્યભક્તિની પ્રાપ્તિની શુભેચ્છા વેળાસર ફળીભૂત થવાના ઉપાયરૂપે જે કહેવાયોગ્ય હતું તે સર્વ કહ્યું. હવે તમારે તેને શુદ્ધભાવથી અનુસરવું કે તમારા કુસંસ્કારો તમને જેમ દોરે તેમ તમારે દોરાવું તે તમારી ઇચ્છાનો વિષય છે.'

મારા પરમસુખમય ધામમાં આવવાની શુભેચ્છા રાખનાર મનુષ્યપ્રતિ સુપ્રજ્ઞા આવી રીતનાં અર્થની ગંભીરતાવાળાં મનોહર વચનો કહે છે:—

'હે સુખેચ્છો ! શું તમે પરમાત્માના પરમસુખમય ને પરમ રમણીય ધામમાં જવાની ઇચ્છા રાખો છો ? તમને જ્ઞાત હશે કે

માત્ર શુભેચ્છાથીજ ઇચ્છિતનો લાભ થઈ જતો નથી, પણ દીર્ઘકાળ યોગ્ય પ્રયત્ન કરવાથીજ ઇચ્છિતનો લાભ થાય છે. ક્રોધ ઉપજવાનાં નિમિત્તો તમને પ્રાપ્ત થાય ત્યારે તમે ક્રોધનો વિવેક ને ક્ષમાવડે પરાજય નહિ કરતાં જો તેને વશ વર્તશો તો તમે પરમાત્માના પવિત્ર ધામને પ્રાપ્ત કરી શકશો નહિ; તમને પ્રારબ્ધવશાત્ પ્રતિકૂળ પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય તે વેળા જો તમે સહનશીળતાનો ઉપયોગ નહિ કરી શકો તો કરુણાનિધાન પ્રભુના ધામની પ્રાપ્તિ કરવાની તમારી ગમે તેટલી શુભેચ્છા છતાં પણ તમે પ્રભુશ્રીના અતિશાંત ને પ્રકાશમય ધામમાં જઈ શકવાના નથી; જો તમે કોઇ પણ પ્રાણીનો દ્વેષ કરો છો તો તે પાપમય પ્રવૃત્તિ પણ તમને દેવાધિદેવ પ્રભુના પુણ્યતમ ધામની પ્રાપ્તિમાં વિઘ્નરૂપ થઇ પડશે; જો તમારા વિનાવિચારે બોલવાના ઊતાવળા સ્વભાવને તમે વશ કરી શકતા નથી તો તમારે માટે પવિત્રતમ પ્રભુના ધામનાં દ્વાર શી રીતે ઊઘડી શકશે ? જો તમારા અંતઃકરણમાં ગુપ્ત રાખવાયોગ્ય વાતને ગુપ્ત રાખવાનું બળ તમારા અંતઃકરણના છાલકાપણાથી નથી તો તમારા ઉપર અનુગ્રહ કરી મહાગંભીર પ્રભુ તમને પોતાના પુનરાવૃત્તિરહિત ધામમાં પ્રવેશ કરવામાટે કેવી રીતે યોગ્ય ગણશે ? જો તમે ઘણી વેળા કેવળ તમારા હિતને માટે કરેલી ઉદાર પ્રભુની આજ્ઞાઓના પરિપાલનમાં ઉત્સાહપૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરતા નથી, પણ પોતાનું ધાર્યું કરવાના હઠીલા સ્વભાવવાળા છો તો તમે ભક્તવત્સલ પરમાત્માના પરમધામમાં શી રીતે પહોંચી શકવાના હતા ? જડ રમકડાભણી જુઓ, તે બિચારું કેટલું બધું સરલ છે! બાળક તે રમકડાને પોતાની પાસે રાખી રમાડે તેમાં ને તેને દૂર મૂકી દે તેમાં તે સમભાવવાળુંજ રહે છે. વિવેકી માબાપનાં નાનાં નિર્દોષ બાળકો પણ કેવાં સરલ ને આજ્ઞાને અનુસરનારાં હોય છે! અખિલેશ્વરની આજ્ઞા

પ્રસન્નતાપૂર્વક પોતાને ધન્યભાગી માનીને માનવી, ને સરલ ચિત્તથી તેઓશ્રીતરફથી અન્ય આજ્ઞા થતાસુધી તે પ્રમાણેજ વર્તવું, અને પોતાનું કુટિલ મન બીજે ચાળે ચઢાવવાનો પ્રયત્ન કરતું જણાય તો તે મનને બહુજ ધિક્કાર આપવો, પણ તેને ચાળે કદીપણ નજ ચઢવું. આમ વર્તાય તોજ તમે જગન્નિયંતાના ભક્ત ગણાઓ, નહિ તો તમે તમારા મનનાજ ગર્ભદાસ ગણાઓ, ને જ્યારે તમારી સ્થિતિ આવી હોય ત્યારે જગદીશ્વરના પરમાનંદમય પ્રાસાદનાં દ્વાર તમારે માટે શી રીતે ઊઘડે ? જો તમારું સર્વસ્વ પ્રભુનુંજ છે, ને તમે પોતે પણ પ્રભુનાજ છો, તો પછી જેવી રીતે વર્તવાથી પરમાત્મા પ્રસન્ન થાય એવી રીતેજ તમારે વર્તવું જોઇએ. તમે તમારું મન પ્રભુનેજ અર્પણ કર્યું છે તો હવે તેના એકદેશરૂપ તમારા કુસ્વભાવને વશ વર્તવાનું તમારાથી શી રીતે બની શકે ? તમારે ધૈર્ય, સાવધાનતા ને દૃઢતા રાખી વિવેકપૂર્વક તમારી બુદ્ધિની ક્રમથી સૂક્ષ્મતા કરવી જોઇએ. પરમાત્માશ્રીના પવિત્ર વિચાર ને પવિત્ર આચાર એ બે તેઓશ્રીનાં ચરણકમળ છે તેમને મનોરૂપ હાથવડે સ્પર્શ કરવાનો–તદનુસાર વર્તવાનો–અતિ લોભ રાખવો, માત્ર સ્થૂળ ચરણકમળને સ્પર્શ કરવાનો લોભ ન રાખવો; અને પૂર્વોક્ત ચરણકમળની સેવાનોજ બહુ ભાવ રાખવો, માત્ર સ્થૂળ ચરણકમળની સેવાનો ભાવ ન રાખવો. તમારે તમારી અનન્યભક્તિમાં નિરંતર વધારો થાય એવુંજ વર્તન સાવધાનતાપૂર્વક નિરંતર રાખવું જોઇએ. તમને જ્યારે જ્યારે કઠિન પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય, ને તમારી પોતાની લૌકિકબુદ્ધિ તેમાં કાંઇજ કામ ન કરી શકે ત્યારે ત્યારે તમારે સ્વસ્થ થઈ પોતાના અંતઃકરણમાં ઊંડા ઊતરી પ્રભુશ્રીની પ્રાર્થના કરી તેઓશ્રી જેમ પ્રેરણા કરે તેમ વર્તવું જોઇએ. શ્રીઇશ્વરને સર્વ અર્પણ કરી તેમાંજ મનને વિશ્રાંતિ આપવાથી

ભકિત કરી ગણાય છે તે સ્મરણમાં રાખશો. સ્થૂળદેહ પંચીકૃત પાંચ મહાભૂતોના અંશરૂપ માની તેમાંથી હુંપણું તથા મારાપણું મૂકો. પાંચ કર્મેંદ્રિયો, પાંચ જ્ઞાનેંદ્રિયો, ચાર અંતઃકરણ, ને પાંચ પ્રાણરૂપ તમારું સૂક્ષ્મશરીર પણ તમારા હૃદયેશ્વરને અર્પણ કરી તેમાંથી પણ અહંતામમતા ત્યજો. તમારી વાણીનો ઈશ્વરની વાણીરૂપ અગ્નિસાથે અભેદ કરો, તમારા હાથનો ઈશ્વરના હાથરૂપ ઈંદ્રની સાથે અભેદ કરો, તમારા પગનો ઈશ્વરના પગરૂપ ઉપેંદ્રસાથે અભેદ કરો, તમારા ઉપસ્થનો ઈશ્વરના ઉપસ્થરૂપ પ્રજાપતિની સાથે અભેદ કરો, તમારા પાયુનો ઈશ્વરના પાયુરૂપ યમસાથે અભેદ કરો, તમારા શ્રોત્રનો ઈશ્વરના શ્રોત્રરૂપ દિશાના અભિમાની દેવની સાથે અભેદ કરો, તમારી ત્વચાનો ઈશ્વરની ત્વચારૂપ વાયુની સાથે અભેદ કરો, તમારા નેત્રનો ઈશ્વરના નેત્રરૂપ સૂર્યની સાથે અભેદ કરો, તમારી જીભનો ઈશ્વરની જીભરૂપ વરુણની સાથે અભેદ કરો. તમારા નાકનો ઈશ્વરના નાકરૂપ અશ્વિનીકુમારસાથે અભેદ કરો, તમારા મનનો ઈશ્વરના મનોરૂપ ચંદ્રની સાથે અભેદ કરો, તમારી બુદ્ધિનો ઈશ્વરની બુદ્ધિરૂપ બૃહસ્પતિસાથે અભેદ કરો, તમારા ચિત્તનો ઈશ્વરના ચિત્તરૂપ નારાયણસાથે અભેદ કરો, તમારા અહંકારનો ઈશ્વરના અહંકારરૂપ રુદ્રની સાથે અભેદ કરો, ને તમારા પાંચે પ્રાણોનો ઈશ્વરના પાંચ પ્રાણરૂપ પાંચ રુદ્રોની સાથે અભેદ કરો. હવે તમારું અવિદ્યાના અંશરૂપ કારણશરીર રહ્યું. તેનો પણ તમે ઈશ્વરના કારણશરીરરૂપ માયાની સાથે અભેદ કરો, અર્થાત્ તમારા કારણશરીરમાંથી તમે હુંપણાની તથા મારાપણાની બુદ્ધિ ત્યજો. હવે તમારે માયિક એટલે શુદ્ધસત્ત્વગુણવાળું નિર્દોષશરીર રહ્યું. આ શરીરને ભગવાનની ઇચ્છાવડે અને તમારા શુભ પુરુષાર્થવડે પ્રાપ્ત થયેલું ભાગવતશરીર વા ઐશ્વરદેહ પણ કહેવામાં આવે છે. હવે તમને

તમારા પ્રિયતમ પ્રભુનાં અખંડ દર્શનનો લાભ મળશે. હવે તમે પરમ નિર્ભય ને ઈશ્વરથી ભિન્ન કોઈ પણ પ્રાણિપદાર્થને અધીન નથી, લગભગ સ્વતંત્ર છો. તમારી પરતંત્રતા ને તમારાં સર્વ દુઃખો સદાને માટે વિલાઈ ગયાં છે. હે પ્રભુભક્તિ ઇચ્છનાર! જ્યાંસુધી તમારો સ્વભાવ કૃમિ કીટ કે પશુના જેવો હોય ત્યાંસુધી તમે પરમપવિત્ર પરમાત્માની પાસે જવાને યોગ્ય નથી, જ્યાંસુધી તમે તમારા સ્વભાવને મનુષ્યના જેવો રાખો ત્યાંસુધી પણ તમે પરમાત્માના ચરણારવિંદની સમીપ સ્થિતિ કરવાને પાત્ર નથી, ને જ્યાંસુધી તમે દેવના જેવો સ્વભાવ રાખો ત્યાંસુધી પણ તમે પરમાત્માના પદારવિંદની પાસે બેસવાને પાત્ર નથી. તમે જ્યારે ઈશ્વરના જેવા સ્વભાવવાળા થશો ત્યારેજ તમે તેઓશ્રીના પરમાનંદમય ને પરમપવિત્ર ધામમાં તેઓશ્રીની સમીપ સર્વદા નિવાસ કરવાને ભાગ્યશાળી થશો. તમે વિષ્ટાનો ટોપલો ઉપાડી તથા મલિન વસ્ત્રો પહેરી રાજાના પ્રાસાદમાં કે દેવમંદિરમાં પ્રવેશ કરી શકો છો? જો તમે તેમ કરી શકતા નથી તો તમારી દુષ્ટ મનોવૃત્તિઓ વા કુસ્વભાવોસહિત તમે સર્વેશ પરમાત્માના પરમપવિત્ર પ્રાસાદમાં કેવી રીતે પ્રવેશ કરી શકો? જો તમે ખરા ભક્ત થવા ઇચ્છતા હો તો તમે તમારી બુદ્ધિને સૂક્ષ્મતાને તથા પવિત્રતાને છેક પહોંચાડો. તમે તમારું માનેલું સર્વસ્વ ખોશો ત્યારે તમે પ્રભુને પામશો. માથું કાપ્યા વિના મોક્ષ મળવાનો નથી તે સર્વદા સ્મરણમાં રાખીને વર્તજો. પ્રભુશ્રીમાં જે શુભગુણો સર્વદા સંપૂર્ણપણે પ્રકાશી રહ્યા સંભળાય છે તે શુભગુણોમાંના અમુકના શુભગુણો જ્યાંસુધી તમે સંપાદન ન કરી શકો ત્યાંસુધી હું તમને પરમાત્માના પરમસુખમય ધામમાં લઈ જઈ તેઓશ્રીની નિરવધિ કૃપાનો સ્વાદ ચખાડી શકું એમ નથી. પ્રભુમાં જેમ રાગ, દ્વેષ, ભય ને ચિંતાદિ દોષો નથી તેમ તમારામાં પણ તે દોષો નજ રહેવા

જોઇએ. તમે ન્યૂનાધિક અપાત્ર છતાં પણ તમારા કોઇ પૂર્વપુણ્યનો ઉદય થવાથી શ્રીપ્રભુએ તમારા ઉપર લૌકિક વા અલૌકિક મનોહારિણી કૃપાનું કિરણ ફેંકયું હોય તો તે તમને વધારે પાત્ર થવાની સુચનારૂપ સમજવાનું છે, પણ આળસુ થઇને ત્યાં ને ત્યાંજ પડ્યા રહેવાની સૂચનારૂપ માનવાનું નથી. જડ લુગડું પણ વારંવાર રંગમાં બોળવાથી રંગાઇ જાય છે તેનો વિચાર કરી જો તમે વારંવાર તમારા અંતઃકરણને પ્રભુના સ્વરૂપમાં બોળ્યા કરો તો તમારું અંતઃકરણ પણ કેમ ન રંગાઇ જાય? સ્મરણમાં રાખો કે તમારા પ્રારબ્ધવશાત્ તમને પ્રતીત થતું પ્રભુનું સ્થૂળશરીર વા અષ્ટપ્રકારમાંના કોઇ પણ એક પ્રકારની પ્રભુની મૂર્તિ તે પ્રભુ નથી, પ્રભુ તો ત્રણ શરીરથી પર છે. પોતાના વાસ્તવિક સ્વરૂપનું ભકતોને ભાન કરાવવામાટે જ્યારે જ્યારે અગત્ય જણાઇ ત્યારે ત્યારે તેઓશ્રીએ પોતાની યોગમાયાવડે તે શરીરની પ્રતીતિ કરાવી છે. માયાના પડદાની પછવાડે રહેલા પ્રભુના સાચા સ્વરૂપને ઓળખવાનો યોગ્ય પ્રયત્ન કરો, ને સુખી થાઓ. અનંત ઐશ્વર્યના સ્વામી પરમાત્માની ભક્તિ કરી ઇંદ્રિયોને પ્રિય લાગતાં તુચ્છ વિષય સુખો તેમની પાસેથી ભક્તે ભૂલથી પણ માગવાનાં નથી, પણ નિર્મળ ને એકાગ્ર અંતઃકરણવડે ગ્રહણ થતું નિરુપાધિક પરમસુખજ માગવાનું છે. જેમ પોતાની સેવાવડે જ્યારે કોઈ ચક્રવર્તી રાજા પ્રસન્ન થાય ત્યારે તેમની પાસેથી શેર છાશ કે કાચનો કડકો માગનારો મનુષ્ય કોઇ પણ પ્રકારે વ્યાવહારિક ચતુર ન ગણાય, તેમ દુરારાધ્ય પ્રભુનું ભાવપૂર્વક બહુ પ્રયત્નવડે આરાધન કરીને તેમને પ્રસન્ન કરી તેમની પાસે તુચ્છ વિષયનાં સુખોની યાચના કરનાર વા તેઓશ્રીદ્વારા તુચ્છ વિષય સુખોને ઇચ્છનાર મનુષ્ય પણ પરમાર્થપક્ષમાં ચતુર નજ ગણાય. પરમાત્માશ્રીના કૃપાપૂર્ણ કથનથીજ તેમનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ

સમજાય છે, ને જો તેમનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ ભક્તના સમજવામાં આવે તો તે ભક્ત પણ પરમાત્મરૂપ થઇ જાય છે. પ્રભુનો મહિમા અગાધ છે. બ્રહ્માદિ પણ તેમના અપાર મહિમાઆગળ રંકતુલ્ય ગણુવાયોગ્ય છે, ત્યારે ચક્રવર્તી રાજાઓની ત્યાં શી ગણુત્રી છે? ચક્રવર્તી રાજાઓની જ્યાં કાંઇ ગણુત્રી નથી ત્યાં સામાન્ય રાજાઓ ને ધનાઢ્યો તે શા લેખામાં ગણાય? પ્રભુનો આવો મહિમા સમજ્યા વિના તેઓશ્રીમાં અડગ પ્રીતિ પ્રકટતી નથી. યથાર્થ મહિમા સમજ્યા વિનાની દેખાદેખીની પ્રીતિ કે ભક્તિ તે શૃંગઉપર લીંપણુ-જેવી સમજવી. તેવી ભક્તિની સ્થિરતાનો લેશ પણ વિશ્વાસ કરી શકાય નહિ. પ્રભુનો યથાર્થ મહિમા સમજનાર અને આ જન્મમાં તથા ભાવિજન્મમાં પ્રભુની અનન્યભક્તિવિના મારે હવે કાંઈ પણ અન્ય કર્તવ્ય નથી એમ સમજનાર ભક્ત પ્રભુના વિરહકાળમાં અસાધારણ ભાવપૂર્વક પ્રભુના સ્વરૂપના ધ્યાન ને સ્મરણુવડે પોતાના અંતઃકરણાદિના સર્વ દોષોનો નિઃશેષ નાશ કરતો રહી પરમાત્માની અનન્યભક્તિમાં ઉત્તરોત્તર વધારો કર્યા કરે છે. વિરહનો પણ તે ઉપકાર માને છે, કેમકે વિરહનું દુઃખ સહ્યા વિના પ્રભુની શીઘ્ર પ્રાપ્તિ થતી નથી એમ તે સમજે છે. ઊનાળામાં તીક્ષ્ણ તાપથી જ્યારે પૃથિવી બહુ તપે ત્યારેજ તેના ઉપર વરસાદ થાય છે, તેમ જ્યારે ભક્તનું હૃદય પ્રભુના વિરહથી બહુજ તપે છે ત્યારે તેના હૃદયમાં રહેલા પ્રભુ તેના ઉપર કૃપા કરે છે, આમ તેને સમજાય છે. પ્રભુમાંજ તમારું ચિત્ત રાખો, ઇંદ્રિયોનો વેગ પણ પ્રભુમાંજ શમાવો, સમાનસ્વભાવવાળા ભેળા થાઓ ત્યારે ચર્ચા પણ તેમનીજ કરો, અધિકારિપ્રતિ કથન પણ તેઓશ્રીનુંજ કરો, તેઓશ્રીમાંજ સંતોષ પામો, ને તેઓશ્રીમાંજ રમણુ કરો. આમ વર્તશો તો કૃપા-સાગર પ્રભુ તમારા ઉપર કૃપા શામાટે નહિ કરે? કરશેજ. પ્રભુના

અનન્યભક્તોઉપર બહુ ભાવ રાખો, ને પ્રભુશ્રીનાં અલૌકિક ચરિત્રોનું બહુ પ્રીતિથી શ્રવણ કરો. આ બધું પ્રબળ પાંખવાળાં ગગનવિહારી ખેચરોને સમજાય એવું છે, ભારે શરીરવાળાં ભૂચરોને સમજાય એવું નથી.'

કર્તવ્યનિષ્ઠા મારી અનન્યભક્તિવડે મારી પ્રાપ્તિ કરવા ઇચ્છનાર મનુષ્યને આ પ્રમાણે સમજાવે છેઃ—

'હે ભાઈ! જો તું અનન્યભક્તિ કે જે પ્રભુને બહુ પ્રિય છે તે પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છતો હો, ને તે ભક્તિના લાભવડે જો તું સર્વદુઃખરહિત પરમાનંદરૂપ સ્થિતિ સંપાદન કરવા ઇચ્છતો હો, તો તું તારું પ્રત્યેક કર્તવ્ય બહુ ધીરજ, સાવધાનતા, દૃઢતા ને સમજથી કરજે. લોકોને તારી ભક્તિ દેખાડવાનો ભૂલથી પણ પ્રયત્ન ન કરજે, પણ તારી ભક્તિને સર્વદા છુપાવવાનો પ્રયત્ન કરજે. કર્તવ્યનું અનુષ્ઠાન કરવામાં કાયર થઇ બોચી ખંજવાળીને બેસી ન રહેજે, પણ શૂરવીર થઇને કર્તવ્યનું યથાવિધિ અનુષ્ઠાન કરજે. ભક્તિ શૂરાની છે કાયરની નથી એ ન ભૂલજે. તારા કર્તવ્યના અનુષ્ઠાનમાં તારી બાહ્ય સામગ્રીનો, શરીરનો, ઇંદ્રિયોનો, અંતઃકરણનો કે પ્રાણનો પણ લોભ ન રાખજે. કર્તવ્યનું પરિપાલન કરવામાં એ સર્વનો કે એમાંના કોઇ એક કે વધારેનો ત્યાગ કરવો પડે તો જેનો ત્યાગ કરવાની અગત્ય જણાય તેનો ત્યાગ તું પ્રસન્નતાથી કરજે. જો તું મારી સૂચનાને સત્ય ગણી તદનુસારજ વર્તીશ તો તું આશુતોષ પરમાત્માની કૃપાવડે વેળાસર તેઓશ્રીની અનન્યભક્તિને પ્રાપ્ત થઇશ. માત્ર મોઢાના તડાકા મારવાથી કે સ્વેચ્છાચારી પ્રેમલાનો ડોળ કરવાથી કાંઇ પરમાત્માની અનન્યભક્તિની પ્રાપ્તિ થતી નથી, પણ જ્યારે સર્વ સંશયવિપર્યયને ત્યજી તથા પડેલા કુસ્વભાવોને તિલાંજલિ દઇ પરમાત્માની આજ્ઞાનુસાર કર્તવ્ય કરવામાંજ પોતાનું સાચું હિત સમજાય છે, તથા ખેદના લેશવિના તે આજ્ઞાઓનું પરમ પ્રસન્નતા-

થી પરિપાલન થાય છે, ત્યારેજ તે ભવભયહારિણી અનન્યભક્તિ મનુષ્યને પ્રાપ્ત થાય છે.'

હે અનુકૂલે! મારો અનન્યભક્ત કોઇ પણ પ્રાણીનો દ્વેષ કરતો નથી, વ્યવહારમાં જે પોતાના જેવી સ્થિતિવાળા વા પોતાનાથી ચઢિયાતી સ્થિતિવાળા હોય તેવા મનુષ્યમાં તે મિત્રની ભાવના રાખે છે, પોતાનાથી ઊતરતી સ્થિતિવાળા અથવા દુઃખી પ્રાણીઓમાં તે કરુણાની ભાવના રાખે છે, જગત્માંના કોઇ પણ પ્રાણિપદાર્થમાં તે મમતા રાખતો નથી, દેહાદિ કોઇ પણ જડ વસ્તુમાં તે અહંકાર રાખતો નથી, પ્રારબ્ધવશાત્ પ્રાપ્ત થતા સુખદુઃખમાં તે સમબુદ્ધિવાળો રહે છે, અપકાર કરનારપર તે ક્ષમા રાખે છે, પ્રારબ્ધવશાત્ જે અન્નવસ્ત્રાદિ પ્રાપ્ત થાય તેમાં તે સર્વદા સંતોષ રાખે છે, પોતાના શરીર ઇંદ્રિયો ને મનને સર્વદા વશ વર્તાવે છે, તે દૃઢ નિશ્ચયવાળો હોય છે, તે પોતાનું મન અને બુદ્ધિ મને અર્પણ કરીને રહે છે, અર્થાત્ તે મારી ભક્તિમાં વધારો થાય એવા સંકલ્પવિકલ્પ તથા નિશ્ચય કરે છે, પણ તેથી વિપરીત સંકલ્પવિકલ્પ કે નિશ્ચય તે કદીપણ કરતો નથી, તે કોઇ પણ પ્રાણીને શોક ચિંતા કે ભય થાય તેવું વર્તન કરતો નથી, પ્રતિકૂળ પ્રસંગ પ્રારબ્ધવશાત્ પ્રાપ્ત થાય તો તેમાં તે ઉદ્વેગ પામતો નથી, પ્રિય પ્રાણિપદાર્થની પ્રાપ્તિમાં તે હર્ષ પામતો નથી, રોગાદિ પ્રતિકૂળ પ્રસંગની પ્રાપ્તિમાં તે સહનશીળ રહે છે, ક્રૂર પ્રાણીઓના દર્શનથી તે ભય પામતો નથી, આ લોક પરલોકના કોઇ પણ પ્રાણિપદાર્થની તે સ્પૃહા રાખતો નથી, તે સર્વદા પવિત્ર રહે છે, અકસ્માત્ આવી પડેલા પ્રસંગનો તે યથાયોગ્ય નિર્વાહ કરે છે, તે અંતઃકરણને સર્વદા પ્રસન્ન રાખે છે, કામનાને વશ થઇને લૌકિક કે વૈદિક કર્મ તે કરતો નથી, પોતાને શત્રુ માનનારમાં તથા મિત્ર માનનારમાં તે સમબુદ્ધિવાળો રહે છે, પ્રારબ્ધવશાત્ માનાપમાન થાય તેમાં તથા સ્તુતિનિંદામાં પણ તે સમ-

બુદ્ધિ રાખે છે, મારી પ્રાપ્તિ કરવામાટે ગમે તેટલું દુઃખ સહન કરવું પડે તો તે દુઃખને સહન કરવાને તે સર્વદા તૈયાર હોય છે, કોઇ પણ પ્રાણિપદાર્થમાં તે દૃઢ આસક્તિ રાખતો નથી, તથા તે સ્થિરબુદ્ધિવાળો હોય છે. વળી તે ઉદારતાવાળો, બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતાવાળો, મારા વિના અન્યની લેશ પણ સ્પૃહા નહિ રાખનારો, કર્તવ્યાકર્તવ્યના વિવેકવાળો, પોતાના હૃદયમાં નિત્ય નિત્ય ભક્તિનો નવો આવેશ અનુભવનારો, મને કારણરહિત કૃપાળુ સમજનારો, સ્વધર્મમાં સ્થિરતાવાળો, અકાર્યમાં લોકલજ્જાવાળો, માનની તૃષ્ણાવિનાનો, પ્રેમોન્મત્ત, (મારી અનન્યભક્તિરૂપ અમૃતના પાનવડે મસ્ત થયેલો,) સત્યભાષણ કરનારો, અન્યનું ભલું કરવાના સ્વભાવવાળો, હૃદયથી જગત્‌ને ભૂલીને મારા સ્વરૂપમાં રમનારો, શાસ્ત્રે પ્રતિપાદન કરેલા અતીંદ્રિય વિષયોમાં વિશ્વાસવાળો, વિક્ષેપ નહિ ઉપજાવનારા એકાંત ને પવિત્ર સ્થળમાં રહેવાની રુચિ રાખનારો, મારામાંજ પરમપ્રેમ રાખનારો, શુદ્ધભાવથી મારેજ પરાયણ થયેલો, વિનયવાળો, દંભવિનાનો, મને આકાશથી પણ વધારે નિર્લેપ સમજનારો, જીવોને લાભહાનિની પ્રતીતિઓ પોતપોતાના કર્માનુસાર થાય છે એમ સમજનારો, અને વિસ્મય પામવાના સ્વભાવવિનાનો હોય છે.

હે પ્રિયદર્શને! મનુષ્યને આ અનન્યભક્તિરૂપ અલૌકિક ચિંતામણિની પ્રાપ્તિ મારી કૃપાના પાત્ર મારા અનન્યભક્તદ્વારા વા મારી કૃપાદ્વારા થાય છે. જે પરમભાગ્યશાળી પુરુષના હૃદયમાં આ સુંદર ચિંતામણિ રહે છે તેના હૃદયમાંથી અવિદ્યારૂપ પ્રબળ અંધકાર દૂર થઇ જાય છે, તેના હૃદયમાં મારા અગાધ મહિમાના જ્ઞાનરૂપ પ્રકાશ સર્વદા વિદ્યમાન રહે છે, અવિવેકરૂપ દરિદ્રતા કદીપણ તેવા પુરુષની પાસે આવતી નથી, દુષ્ટ વાસનારૂપ પતંગિયાનો સમૂહ તેનાથી પરાજય પામે છે, કામાદિ મનોવિકારરૂપ ચોરો ભયથી દૂર ભાગતા ફરે છે, આગળ શત્રુરૂપ જણાતી હતી તેવી ઇંદ્રિયો હવે મિત્રરૂપ થઇ જાય

છે, ને તેને સ્વપ્નમાં પણ દુઃખનો અનુભવ થતો નથી. જે મનુષ્ય આ અનન્યભકિતરૂપ અલૌકિક ચિંતામણિ મેળવવા ભાવપૂર્વક પ્રયત્ન કરે છે તે મનુષ્યજ ચતુરશિરોમણિ જાણવો. આ ચિંતામણિ મેળવવાનો ઉપાય સુલભ છતાં પણ ઘણા હતભાગી મનુષ્યો અવિશ્વાસ, દંભ ને કપટથી પરાભવ પામી તે ઉપાયમાં ભાવપૂર્વક વિધિવત્ પ્રવૃત્ત થતા નથી.

વિનોદ! શું તું મારું આ કહેવું યથાર્થ સમજી? તને તારા કર્તવ્યનું કાંઇ વિશેષ ભાન થયું? ને હવે તું તારે પોતાને માટે શા નિશ્ચયપર આવી?"

વિનોદસુંદરી ભકતવત્સલ પ્રભુની નિર્હેતુકી ને નિરવધિ કૃપાના વિચારવડે હૃદય ભરાઇ આવવાથી પોતાના નેત્રોમાંથી હર્ષાશ્રુ પાડતી, તથા પોતાના જીવનમાંની આ રાત્રિના આ સમયને સફળ માનતી, ગદ્‌ગદકંઠે વિનયપૂર્વક આ પ્રમાણે બોલી:–"હે પ્રાણેશ! હે પ્રિયતમ! આપે આજે આ આપશ્રીનેજ આધારે જીવન વ્યતીત કરતી અનધિકારી કિંકરીપર કરુણામૃતની નિરવધિ વૃષ્ટિ કરી છે. આપશ્રીનાં વચનામૃતોના સુખદ શ્રવણથી મને મારા કર્તવ્યના સંબંધમાં ઘણું ઘણું નવું સમજાયું છે. હવે મને આપશ્રીની અનન્યભકિતમાં અને આપશ્રીના અનન્યભકતનાં લક્ષણોમાં આપશ્રીની કૃપાથી લેશ પણ સંશય રહ્યો નથી. આપનો અગાધ મહિમા ને આપનું અલૌકિક સ્વરૂપ સમજવા હું કાંઇક અંશે ભાગ્યશાળી થઈ છું એમ મને સમજાય છે. આપજ મારું અનન્યશરણ છો, ને આપની અનવધિ ને અલૌકિક કૃપાજ આપના સર્વ દુઃખરહિત પરમાનંદરૂપ પરમધામની ને આપનાં અખંડ દર્શનાદિની પ્રાપ્તિમાં મને હેતુભૂત થશે. હવે તો **करिष्ये वचनं तव** (હવે હું આપશ્રીની સર્વ આજ્ઞાઓને સંશયવિપર્યયરહિત અડગ મનથી પ્રેમપૂર્વક સર્વદા પાળીશ,) એમજ નિરભિમાનપણે મુકતકંઠથી કહું છું."

પછી વસ્તુતાએ સર્વવ્યાપક છતાં પોતાના ભક્તોના મનોરથ પૂર્ણ કરવા માયાવડે પરિચ્છિન્ન પ્રતીત થતા કરુણાસાગર પ્રભુએ તે આહ્લાદક રાત્રિ ભક્તિનિષ્ઠાવાળી વિનોદસુંદરીના મંદિરમાં ને તેના હૃદયમાં યોગનિદ્રાવડે વિશ્રાંતિ લઈ વ્યતીત કરી. ઇતિ શિવમ્.

અમદાવાદ.

ધી " ડાયમંડ જ્યુબીલી " પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં

પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.

